

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ НА ПІДСТАВІ АКТУ ПРО ПОМИЛУВАННЯ

Є.О. Письменський

*кандидат юридичних наук, доцент
начальник кафедри кримінального права
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*

Постановка проблеми. У звільненні особи від покарання на підставі акту про помилування найвищою мірою знаходить своє відображення принцип гуманізму. Як слушно зауважує О.Я. Гришко, акт помилування – це найвища форма (зі всіх видів дострокового звільнення від покарання) прояву гуманізму до особи, яка вчинила злочин і засуджена за нього. Гуманізм прагне виявити в людині все краще, що закладено в неї природою, і зробити це надбанням усіх [1, с. 40]. Утім, на сьогодні звільнення від покарання на підставі акту про помилування не повинно обґрунтовуватися лише милосердям до винного, а має зумовлюватися ще й: доведеністю виправлення винної особи; необхідністю спонукання інших осіб, які засуджені за вчинення злочинів, до найшвидшого виправлення; доцільністю реагування на позитивні зміни в засудженому, які виникли в ньому за час відбування покарання тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі кримінально-правові аспекти застосування помилування в Україні досліджувалися у наукових працях низки вчених-правників, а саме: А.А. Музики, М.І. Хавронюка, П.В. Хряпінського, С.М. Школи, О.В. Чепелюк та інших. Проте й на сьогодні не вирішено всі спірні питання та не досягнуто однотайності щодо важливих теоретичних і практичних питань правової регламентації помилування.

Мета цієї статті полягає в комплексній кримінально-правовій характеристиці звільнення від відбування покарання на підставі акту про помилування та визначенні напрямів удосконалення законодавства з цього питання.

Основні результати дослідження. У Конституції України в п. 27 ст. 106, а також ст. 87 КК України зазначається, що помилування здійснює Президент України стосовно індивідуально визначеної особи. Вкрай важливим актом у сфері процедури звільнення від відбування покарання на підставі акта про помилування є Положення про порядок здійснення помилування, затверджене Указом Президента України від 16 вересня 2010 р. № 902/2010 (далі – Положення). Це Положення вміщує як норми матеріального права, так і процедурні норми здійснення помилування. До матеріальних норм необхідно віднести положення про:

1. Види помилування: а) заміна довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років; б) повне або часткове звільнення від відбування як основного, так і додаткового покарання; в) заміна покарання або невідбутої його частини більш м'яким покаранням (п. 2 Положення)

2. Суб'єкти подання клопотання про помилування: право клопотати про помилування має особа, яка: засуджена судом України і відбуває покарання в

Україні; засуджена судом іноземної держави і передана для відбування покарання в Україну без умови про незастосування помилування, вирок суду щодо якої приведено у відповідність із законодавством України; засуджена в Україні і передана для відбування покарання іноземній державі, якщо ця держава погодилася визнати і виконати прийняте в Україні рішення про помилування (п. 3 Положення).

3. Умови щодо можливості подачі клопотання: клопотання може бути подано після набрання вироком законної сили; клопотання про помилування особи, яка засуджена до довічного позбавлення волі, може бути подано після відбуття нею не менше двадцяти років призначеного покарання (п. 4 Положення).

4. Визначення кола суб'єктів, які можуть бути помилувані лише у виняткових випадках: особа, яку раніше було неодноразово (два і більше разів) засуджено за вчинення умисних злочинів або до якої раніше було застосовано амністію, помилування, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від відбування покарання з випробуванням, якщо вона до погашення чи зняття судимості знову вчинила умисний злочин (п. 5 Положення).

5. Визначення кола суб'єктів, які можуть бути помилувані лише за наявності обставин, що потребують особливо гуманного ставлення: засуджені, які не стали на шлях виправлення або не відбули половини призначеного їм строку покарання, а також, засуджені за тяжкі чи особливо тяжкі злочини (п. 6 Положення).

Останні два пункти привертають особливу увагу, оскільки містять досить розпливчаті формулювання. Зокрема, виникає питання, які випадки є винятковими для помилування категорії осіб, визначеної у п. 5 Положення, та які обставини слід вважати такими, що потребують особливо гуманного ставлення при застосуванні п. 6 Положення? Однозначної відповіді, як завжди, у подібних випадках дати, напевно, не можна.

Переконані, що позначений підхід є хибним, оскільки занадто суб'єктивно забарвлений і несе в собі величезний корупційний ризик. Наприклад, винятковість може зумовлюватися будь-якими обставинами, і розсуд кожного посадовця малюватиме різні варіації (не виключено, що суперечливі) таких обставин. Правотворцю, на нашу думку, потрібно максимально уникати неконкретних формулювань, від правильного розуміння яких залежить доля особи. У даній ситуації потрібно заборонити помилування щодо окремої категорії осіб або обмежити його застосування, встановивши перелік відповідних заборон (як це, наприклад, зроблено для амністії). Так, видається недоцільним помилування осіб, які: 1) мають судимість за вчинення умисного злочину; 2) раніше звільнялися від кримінальної відповідальності, засуджувалися із застосуванням звільнення від покарання або звільнялися від відбування його частини, якщо вони до погашення чи зняття судимості знову вчинили умисний злочин; 3) засуджені за тяжкий або особливо тяжкий злочин і не відбули половини призначеного їм строку покарання.

Необхідно зауважити, що нове Положення, на відміну від його попередника (2005 р.), дещо звузило можливість здійснення помилування, що, на нашу думку, є прогресивним шляхом його подальшого розвитку. Втім, необхідно вказати на наявність протилежної думки з цього приводу. Так, деякі правники відзначають, що зміни, які відбулися (йдеться про звуження кола осіб та самої можливості клопотати про помилування для певної кількості засуджених – авт.), вказу-

ють на те, що інститут помилування стає більш утрудненим для засудженого та орієнтованим перш за все на осіб, які мають невисокий рівень суспільної небезпеки. Тобто унікальний шанс на звільнення, яким за своєю правовою природою є помилування (оскільки основною його ознакою є відсутність обмежень щодо можливості помилування), в нашій державі стає чимось недоступним для більшості засуджених [2]. Складно зрозуміти, невже орієнтація помилування на осіб, які мають невисокий рівень суспільної небезпеки, може розглядатися як негативне явище? Навпаки, звуження сфери застосування помилування має продовжуватися. Зокрема, є доцільним при вирішенні питання про застосування помилування враховувати щодо цього думку потерпілого.

За своєю правовою природою помилування дуже схоже з амністією, однак, незважаючи на певну подібність, існує ціла низка ознак, за якими помилування відрізняється від амністії:

1. На відміну від амністії, помилування є загальновизнаним правовим інститутом. Право помилування належить до числа основних конституційних повноважень глави держави майже в усіх країнах світу. У деяких федеративних державах зазначене право також належить главам суб'єктів федерації (наприклад, губернаторам штатів США)[3, с. 403].

2. Акт помилування має індивідуальний (персоніфікований) характер, оскільки стосується конкретного засудженого, на відміну від амністії, яка спрямовує свою дію на невизначену кількість осіб.

3. Помилування не має нормативного характеру, а становить собою акт застосування права в конкретному випадку. Через це слід визнати не зовсім коректною думку деяких учених про те, що помилування й амністія є нормативними актами [4, с. 71]. Як зауважує О.В. Чепелюк, акт про помилування, на відміну від акта про амністію, який приймається у формі закону, не носить нормативний характер, незважаючи на те, що приймається в особливому порядку у формі Указу Президента України. Акт, який стосується конкретної особи, не може бути нормативним [5, с. 83]. Набагато раніше М.С. Таганцев писав, що помилування не звертається до закону, воно становить вилучення із закону [6, с. 498-499].

4. На відміну від амністії, здійснення процедури помилування є компетенцією Президента України, й тільки він має право своїм Указом вирішувати питання про звільнення від покарання конкретної особи або групи осіб (якихось додаткових рішень, у тому числі судових, для виконання Указу не потрібно). Ухвалення рішення про помилування або відмова в помилуванні не можуть бути оскаржені в суді.

5. Згідно із ст. ст. 85, 87 КК України помилування засуджених здійснюється виключно у вигляді: повного або часткового звільнення від відбування як основного, так і додаткового покарання; заміни покарання або невідбутої його частини більш м'яким покаранням; заміни довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років. Помилування не може передбачати звільнення засудженого від кримінальної відповідальності¹. На підставі акта

---

¹ У ч. 1 ст. 44 КК України мова йде про те, що особа, яка вчинила злочин, звільняється від кримінальної відповідальності на підставі акта помилування. Однак така форма помилування виглядає нереалістичною через особливий і досить ускладнений порядок здійснення помилування. На практиці вона не зустрічається, ані слова про неї немає в згаданому Положенні про

амністії, навпаки, може відбуватися таке звільнення (принаймні до набрання чинності згаданим Законом України від 2 червня 2011 року «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» та інших законодавчих актів України»). Амністія застосовується не лише щодо осіб, які вже засуджені за вчинення злочину, а й щодо осіб, підозрюваних чи обвинувачених у скоєнні злочинів, кримінальні справи стосовно яких знаходяться у провадженні органів досудового розслідування. Зазначені особи можуть бути звільнені судом від кримінальної відповідальності за поданням органів дізнання та досудового слідства.

6. Питання про помилування розглядається у зв'язку з тим, що воно порушено персонально ким-небудь стосовно конкретної особи, що є неможливим при амністії. Тобто якщо видання амністії не залежить від засудженого, його бажання та волевиявлення (акти про застосування амністії завжди видаються за ініціативи органів влади, які є правомочними на їх видання), то подання клопотання про помилування є правом засудженого.

7. Помилування, на відміну від амністії, не має обмежень щодо категорій засуджених, які можуть бути звільнені на підставі акту помилування. Фактично це може бути будь-яка особа, яка засуджена до покарання. Втім, є уточнення. Згідно з п. 5 Положення особа, яку раніше було неодноразово (два і більше разів) засуджено за вчинення умисних злочинів або до якої раніше застосовувались помилування, амністія, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від відбування покарання з випробуванням, якщо вона до погашення чи зняття судимості знову вчинила умисний злочин, може бути помилувана лише у виняткових випадках.

8. Акти амністії, як правило, видаються в ознаменування важливих державних подій чи знаменних дат, чого не можна сказати про акти помилування.

Порівняльний аналіз помилування та інших схожих з ним видів звільнення від відбування покарання (зокрема, передбачених ст.ст. 81, 82, 84 КК України) дозволяє зробити висновок про універсальний характер підстав помилування. Так, умовно-дострокове звільнення та заміна невідбутого покарання більш м'яким орієнтовані перш за все на зміну поведінки засудженого, звільнення через хворобу – на стан його здоров'я. Застосування помилування може зумовлюватися і позитивною поведінкою засудженого, і зміною стану його здоров'я та іншими обставинами. Крім того, у певних випадках застосування помилування не обме-

---

порядок здійснення помилування. Натомість у п. 4 Положення чітко зазначається, що клопотання про помилування може бути подано після набрання вироком законної сили, з огляду на що можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності через помилування слід вважати сумнівною.

На підставі Закону України від 2 червня 2011 р. «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» та інших законодавчих актів України», який набирає чинності з 1 січня 2012 р., ч. 1 ст. 44 КК України було викладено у новій редакції: «Особа, яка вчинила злочин, звільняється від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених цим Кодексом». Фактично наведена редакція норми КК України вирішує позначену проблему визнання або невизнання помилування підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності. За актом помилування особа має звільнятися лише від відбування покарання, а тому, на нашу думку, рішення законодавця виключити з КК України вказівку на звільнення від кримінальної відповідальності на підставі акта помилування є правильним.

жується формальними вимогами закону (відбування певної частини покарання, вчинення злочинів певної категорії тощо).

З урахуванням викладеного та з огляду на положення чинного законодавства України, можна визначити такі основні ознаки помилування: 1) воно є виключною прерогативою Президента України та здійснюється на підставі відповідного указу; 2) помилування застосовується щодо конкретно визначеної особи (групи осіб); 3) може поширюватися на осіб, засуджених за вчинення злочинів будь-якої тяжкості до будь-якого виду покарання; 4) помилуваною може бути лише особа, щодо якої обвинувальний вирок набрав законної сили; 5) помилування здійснюється за відповідним клопотанням зацікавленої особи (засудженого) у вигляді повного або часткового звільнення від відбування покарання.

Помилування не стосується питання про визнання особи неправильно засудженою. Така особа й надалі визнається винною у вчиненні злочину і тому за наявності до того підстав може вимагати своєї реабілітації.

Під час розгляду клопотання про помилування насамперед ураховуються такі дані: 1) ступінь тяжкості вчиненого злочину, строк відбутого покарання, особа засудженого, щире каяття, активне сприяння розкриттю злочину, поведінка і ставлення особи до праці до засудження та в установах й інших органах виконання покарань, стан відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди та інші обставини; 2) думка адміністрації установи виконання покарань або іншого органу, який виконує покарання, служби у справах неповнолітніх, місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, громадських організацій, трудових колективів тощо про доцільність помилування (п. 9 Положення). За цими вимогами неабияке значення набуває поведінка засудженого, який сам клопоче про своє помилування. Відтак, законслухняна поведінка, яка знаходить свій прояв у дотриманні режиму відбування покарання, сумлінному ставленні до праці є певною мірою гарантією позитивного вирішення питання щодо помилування. Про це пише П.В. Хряпінський, слухно вбачаючи у кримінально-правовій нормі про помилування елементи заохочення [7, с. 243].

Окремими юристами висловлюється неоднозначна думка про те, що наведені «критерії», які підлягають врахуванню при розгляді клопотання про помилування, суперечать доктрині кримінального та кримінально-виконавчого права, оскільки названі обставини повинні враховуватися судом при призначенні покарання, і вони впливають, а нерідко і визначають той обсяг кари, який буде застосовано до підсудного. Тобто призначене кримінальне покарання – це й є оціночна «міра» каяття особи, його сприяння розкриттю злочину тощо. Саме у вирокі суд враховує всі ці обставини і втілює їх у конкретній мірі покарання. Отже, врахування під час вирішення питання про помилування тих факторів, які вже були враховані і відносно яких є рішення суду, проголошене ім'ям держави здається недоцільним та таким, що дублює функції суду [2].

Не можемо погодитися із зазначеним і треба зауважити, що те ж щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину не завжди знаходять свій прояв до моменту ухвалення рішення за кримінальною справою. Цілком імовірно уявити, що особа починає розкаюватися у вчиненому злочині та допомагати у встановленні співучасників злочину лише під час відбування покарання. Для ухвалення рішення про помилування всі ці обставини мають суттєве значення. Ре-

зульгати, до яких варто прагнути державі за допомогою застосування покарання до засуджених, повинні зводитися до виправлення та попередження скоєння нових злочинів. Акт про помилування не має суперечити цим цілям. Тому помилування можливе лише при досягненні певного ступеня виправлення засудженого, інакше милість з боку держави не буде гідно сприйнята особою, яка відбуває покарання, та суспільством. Отже, необхідний прогноз майбутньої поведінки засудженого, ґрунтуючись на якому, Президент України зможе прийняти правильне рішення.

Разом з тим перелік обставин, на підставі яких Президент ухвалює рішення про помилування, має містити не лише дані, які характеризують ступінь виправлення особи та його поведінку в цілому, а й інші зумовлюючі помилування фактори, незалежні від поведінки засудженого, але такі, що потребують особливо милосердного ставлення. Йдеться про складні життєві ситуації – обставини, пов'язані зі зміною стану здоров'я як самого засудженого, так і його близьких родичів (наприклад, тяжке захворювання, одержання інвалідності), родинного стану (смерть чоловіка або дружини за наявності неповнолітніх дітей або інших утриманців), майнового становища (стихійне лихо, повінь, землетрус, пожежа, що заподіяли серйозний матеріальний збиток родині засудженого) тощо.

З огляду на особливу правову природу помилування, врахування таких обставин при його здійсненні має стати обов'язковим. Погоджуємося з Ю.В. Сажанковим, який зауважує, що інститут помилування має сприяти підвищенню авторитету керівника держави, демонструючи його принциповість і державний прагматизм, з одного боку, людинолюбство і милосердя, з – іншого. У цьому полягає один із аспектів соціально-правового призначення помилування [8, с. 20].

Підготовку матеріалів до розгляду клопотань про помилування здійснює Управління з питань помилування Адміністрації Президента України. Це управління має право витребувати від суду, органів прокуратури, юстиції, внутрішніх справ, установ та органів, які виконують покарання, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування матеріали, необхідні для розгляду клопотань про помилування, їхню думку про доцільність застосування помилування, а також доручати їм перевірку окремих питань.

За результатами попереднього розгляду клопотання про помилування і матеріалів, підготовлених Управлінням, Комісія у питаннях помилування вносить Президентові України пропозиції про застосування помилування. Про клопотання, підстав для задоволення яких Комісією не знайдено, Комісія доповідає Президентові України. При відхиленні Комісією клопотання про помилування повторне клопотання щодо особи, засудженої до довічного позбавлення волі, за відсутності нових обставин, що заслуговують на увагу, Комісією може бути внесено не раніш як через рік, а щодо особи, засудженої до інших видів покарання, – не раніш як через шість місяців із часу відхилення попереднього клопотання.

Проаналізувавши процедуру здійснення помилування, В.Г. Гончаренко дійшов таких висновків: законодавче забезпечення здійснення помилування є вкрай недосконалим і з позиції теорії права, і з точки зору процедурної надійності та неупередженості прийняття юридичних рішень. Помилування фактично здійснюється келійно, не прозоро і заочно особами з неконституційних органів, які за умови мінімальної й опосередкованої участі Президента в цьому процесі створюють виключно сприятливе підґрунтя для практично безкарної корупції.

З огляду на сказане, інститут помилування, на думку В.Г. Гончаренка, принципово підлягає скасуванню як прояв образливої для людської гідності феодально-монархічної необмеженої влади, що грубо порушує закріплений Конституцією поділ функцій влади і нехтує принципами демократичного судочинства, перешкоджає утвердженню дійсно персонального і гласного обґрунтованого безпосереднього звільнення від покарання з урахуванням інтересів засудженого, потерпілого і суспільства в цілому в межах здійснення справедливого правосуддя, як необхідної цінності світового цивілізованого співтовариства [9, с. 773-777].

Варто зауважити, що висловлена ідея не нова. Скажімо, ще у XVII ст. деякі видатні мислителі епохи Просвітництва розглядали реалізацію монархом права помилування як прояв свавілля, несумісного із принципами правосуддя та правової держави. Зокрема, нещадно критикував це право «батько» сучасного кримінального права Чезаре Беккарія. В одній зі своїх праць він зазначав, що: «по мірі пом'якшення покарань милосердя та прощення стають менш необхідними. Щаслива нація, в якій вони вважаються шкідливими! Милосердя – це чеснота, що була іноді доповненням обов'язку суверена, повинна бути виключена з доброго законодавства, при якому покарання повинні бути м'якими, а суд – правильним і швидким. Потрібно пам'ятати, що милосердя – чеснота законодавця, а не виконавця законів, що вона повинна блищати в Законі, а не в окремих рішеннях. Показувати людям, що можна прощати злочини, що покарання не є необхідним їх наслідком, – означає плекати в них надію на безкарність і змушувати думати, що, раз може бути дане прощення, виконання покарання над тими, кого не простили, є скоріше зловживанням сили, ніж проявом правосуддя» [10, с. 155].

Інші вчені менш категоричні та наполягають лише на удосконаленні законодавчих процедур і практики застосування норм про помилування. Так, С.М. Школа з метою підвищення рівня ефективності інституту помилування пропонує запровадити умовне помилування, сформулювавши відповідні нормативні положення, якими необхідно доповнити КК України. Умовність полягає в тому, що засуджений не звільняється остаточно від покарання, невідбутого покарання (або його частина) для нього стає випробувальним строком. Якщо упродовж цього часу винуватий вчинить злочин, то суд визначає йому остаточне покарання згідно з правилами призначення покарання за сукупністю вироків [11, с. 10]. Пропозицію про запровадження умовного помилування з покладенням на особу певних обов'язків висували й інші правники, зокрема, Л.В. Яковлева [12, с. 236] та Ю.В. Саженов [8, с. 97-99]. До речі, умовний характер має помилування у деяких зарубіжних країнах. Так, за КК Білорусі, Туркменістану та Узбекистану помилування може мати умовний характер. Якщо помилуваний під час певного строку вчинить новий злочин, покарання йому призначатиметься за сукупністю вироків. Умовне помилування застосовується й у деяких інших країнах (наприклад, у Великій Британії та США) [3, с. 404].

М.І. Хавронюк обстоює позицію, згідно з якою звуження сфери дії помилування має відбуватися шляхом залишення лише здійснюваних у порядку помилування: а) заміни засудженому довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років; б) заміни невідбутої частини позбавлення волі на певний строк більш м'яким покаранням або часткового звільнення від відбування позбавлення волі на певний строк за умови відбуття засудженим більше половини призначеного строку покарання [13, с. 248].

Схожа пропозиція, але в більш абстрактній формі та з певними уточненнями висловлена російськими правниками. Так, О.М. Нізамітдінова вважає за доцільне здійснювати помилування у виключних випадках, якщо відсутні підстави для зміни статусу особи на основі інших передбачених кримінальним законом видів звільнення від покарання [14, с. 190]. На думку О.Я. Гришка, помилування має застосовуватися до найбільш складних і нетипових ситуацій, коли інші види дострокового звільнення від відбування покарання не можуть бути застосовані [1, с. 40]. Питання лише у тому, як правильно визначити випадки, за яких засуджений буде гідним такого істотного привілею як помилування, враховуючи, що широкий спектр інших видів звільнення від відбування покарання застосуванню до нього не підлягає.

Висновок. З урахуванням викладених точок зору вважаємо, що найбільш правильним шляхом подальшого розвитку норм про помилування буде не їх повне скасування (як це пропонує, зокрема, В.Г. Гончаренко), а вдосконалення правових основ і механізму здійснення помилування з перспективою вимірювання цього явища одиничними (виключними) випадками. Для цього можна інтегрувати пропозиції С.М. Школи, М.І. Хавронюка та інших авторів, а саме: потрібно максимально звузити сферу застосування норм про помилування, дозволивши лише: заміну покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі; звільнення від відбування частини покарання та заміну позбавлення волі на більш м'яке покарання у разі неможливості їх застосування в порядку ст. 81 і ст. 82 КК України за формальною підставою, у тому числі стосовно окремої категорії громадян, на яких не поширюється умовно-дострокове звільнення та заміна покарання більш м'яким (*de lege ferenda*). У випадку, якщо після звільнення або заміни покарання особа вчинить новий злочин, вона може втратити право на помилування та застосування до неї інших заходів кримінально-правового заохочення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гришко А.Я.* Амнистия. Помилувание. Судимость / А.Я. Гришко, А.М. Потопов. – М.: Университетская книга; Логос, 2009. – 272 с.
2. *Романов М.* Нове положення про здійснення помилування фактично позбавило засуджених «милості» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://khp.org/index.php?id=1298992497>.
3. *Додонов В.Н.* Сравнительное уголовное право. Общая часть: монография / В.Н. Додонов; под общ. и науч. ред. д.ю.н., проф., заслуженного деятеля науки РФ С.П. Щербы. – М.: Юрлитинформ, 2009. – 448 с.
4. *Николаенко Т.* Амнистия та помилування як підстави звільнення від кримінальної відповідальності та покарання / Тетяна Ніколаенко // Кримінальне право. – 2009. – № 10. – С. 68-71.
5. *Чепелюк О.В.* Амністія та помилування в Україні (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Чепелюк Ольга Володимирівна. – К., 2008. – 207 с.
6. *Таганцев Н.С.* Русское уголовное право. Т. 2 / Н.С. Таганцев. – Тула: Автограф, 2001. – 688 с.
7. *Хряпінський П.В.* Заохочувальні норми у кримінальному законодавстві України: монографія / П.В. Хряпінський. – Х.: Харків юридичний, 2009. – 448 с.
8. *Саженков Ю.В.* Правовое регулирование помилования в российском законодательстве: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Саженков Юрий Викторович. – М., 2005. – 238 с.

9. Гончаренко В.Г. Правовий статус і процесуальні аспекти інституту помилування / В.Г. Гончаренко // Вибране. – К.: Прецедент, 2011. – 791 с.

10. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях / [сост. и предисл. В.С. Овчинского]. – М.: ИНФРА-М, 2004. – С. 155.

11. Школа С.М. Кримінально-правові проблеми застосування амністії та здійснення помилування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Школа Сергій Миколайович. – К., 2003. – 248 с.

12. Яковлева Л.В. Институт освобождения от наказания в российском праве: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 / Яковлева Лариса Владимировна. – М., 2003. – 393 с.

13. Хавронюк М.І. Диференціація кримінальної відповідальності або чи не очікує Україну соціальна катастрофа? / М.І. Хавронюк // Кримінальний кодекс України 2001 р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Диференціація кримінальної відповідальності: матеріали міжнародного симпозиуму 11-12 вересня 2009 року. – Львів: ЛьвівДУВС, 2009. – С. 243-248.

14. Низамитдинова Е.М. Освобождение от отбывания наказания по российскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Низамитдинова Елена Марсовна. – Казань, 2006. – 208 с.

Письменський Є.О. Кримінально-правові проблеми звільнення від відбування покарання на підставі акту про помилування

У статті розглядаються теоретичні та прикладні проблеми помилування як специфічного виду звільнення особи від відбування покарання. Обговорюються можливі шляхи вдосконалення кримінально-правової регламентації застосування помилування.

Ключові слова: помилування, указ про помилування, звільнення від відбування покарання

Письменский Е.А. Уголовно-правовые проблемы освобождения от отбывания наказания на основании акта о помиловании

В статье рассматриваются теоретические и прикладные проблемы помилования как специфического вида освобождения лица от отбывания наказания. Обсуждаются возможные пути совершенствования уголовно-правовой регламентации применения помилования.

Ключевые слова: помилование, указ о помиловании, освобождение от отбывания наказания

Pysmenskyi I.O. Criminal and legal issues of releasing from serving a sentence under the act of clemency

The article considers the theoretical and applied issues of granting a clemency as a specific form of releasing a person from serving the sentence. Possible ways for improving the criminal law regulations regarding the clemency implementation are discussed.

Key words: clemency, act of clemency, release from serving a sentence

Стаття надійшла до редакції 19.09.2011